

<http://dx.doi.org/10.16926/p.2025.34.08>

Галина П'ЯТАКОВА (Halyna PIATAKOVA)

<https://orcid.org/0000-0003-2914-0843>

Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

halyna.pyatakova@lnu.edu.ua

Інтернаціоналізація вищої освіти як стратегія розвитку провідних університетів Європи та України

У статті розглянуто інтернаціоналізацію вищої освіти як пріоритетну ціль освітнього простору провідних європейських університетів. Проаналізовано довгострокові плани як стратегії розвитку університетів Польщі, Чехії, Угорщини, Словаччини, Австрії.

Доведено, що впродовж останніх десяти років провідні університети України в доктринах розвитку на перше місце також ставили розвиток міжнародних зв'язків.

Виокремлено зовнішні та внутрішні форми інтернаціоналізації. Особливості процесу інтернаціоналізації проаналізовано на прикладі одного з найстаріших закладів України – Львівського національного університету імені Івана Франка.

Підсумували основні виклики впровадження міжнародних зав'язків у вітчизняних університетах. Визначили головні ризики розвитку інтернаціоналізації українських закладів вищої освіти у період 2022–2025 рр., що пов'язано із повномасштабним вторгненням.

Ключові слова: інтернаціоналізація, університети Європи, вища школа України.

Інтернаціоналізація вищої освіти є пріоритетною ціллю освітнього простору провідних європейських університетів. У дострокових планах, стратегіях розвитку університетів розроблено цілі та інструменти виконання завдань, пов'язаних з міжнародною співпрацею, спільними проектами, мобільністю студентів. Виконання завдань інтернаціоналізації закладами вищої освіти України є важливою метою для її реформування та підняття якості до рівня провідних європейських університетів.

Уточнімо авторську позицію щодо визначення головного поняття дослідження – «інтернаціоналізація вищої освіти». Розглядаємо *інтернаціоналізацію* як процес систематичного впровадження міжнародного досвіду в

освітню, наукову та громадську діяльність закладів вищої освіти, як складову співробітництва університетів на різних рівнях. Нам близьке ототожнення інтернаціоналізації з «процесом інтеграції міжнародних, міжкультурних і глобальних елементів в освітні (педагогічні), наукові й адміністративні функції окремо взятої організації», яке зробила Найт Дж. Дослідниця виокремлює напрями такої інтеграції: інституційні угоди між університетами, мобільність студентів та міжнародні дослідження, співпраця (Knight, 2008).

Погоджуємося з дослідником Х. де Віт, та будемо у цьому процесі розглядати інтернаціоналізацію не як результат, а як засіб у досягненні якості вищої освіти для суспільства (de Wit, 2013).

Результати дослідження проблеми підготовки магістрів в провідних університетах Європи та України дозволяють стверджувати, що як європейська вища школа, так і вітчизняна пріоритетами свого розвитку ставили завдання з інтернаціоналізації університетів.

Зовнішні умови розвитку університетів та стратегічні цілі розвитку факультетів, Інститутів, підрозділів сформульовані в Ухвалах, Довгострокових планах, Стратегіях тощо. Так, в Ухвалі Вроцлавського університету за 2013–2020 рр. надавали перевагу збільшенню якості наукових досліджень, розширенню співпраці з соціально-економічним середовищем, а також модернізації системи управління та підвищенню соціальної відповідальності Університету у регіоні та країні (*Uchwała Nr 100*, 2013).

Таким чином, впродовж п'яти років факультети університету розвивалися за стратегічними цілями та завданнями, які було конкретизовано та уточнено (П'ятакова, 2020, с. 67–68).

Сучасна мета розвитку напрямів інтернаціоналізації Вроцлавського університету сформульована у Стратегії розвитку університету на 2021–2030 рр. Виконання цілі 2.3 *Сучасна та міжнародна освіта та розширення можливостей студентів* – передбачає підвищення рівня інтернаціоналізації набору та навчання студентів; підвищення мобільності професорсько-викладацького складу, студентів та докторантів, а також створення та просування можливості навчання впродовж життя (*Strategia rozwoju Uniwersytetu Wroclawskiego na lata 2021–2030*, s. 9).

Стратегія розвитку Ягеллонського університету на 2014–2020 рр. гарантувала збереження специфіки та профілю діяльності закладу (*Strategia Rozwoju UJ na lata 2014–2020*). Головні цілі інтернаціоналізації Університету в напрямі «Наукові дослідження на світовому рівні» були зосереджені на здобутті наукових категорій, інновації, відкритості, науковій етиці, піднятті наукового потенціалу у дослідженнях.

Для виконання завдань, які сприяють збільшенню частки студентів-дослідників, магістрантів та докторантів у дослідницьких проєктах з 2016 р. збі-

льшують число так званих грантових проєктів, Діамантових грантів, різноманітних грантових програм NCN (П'ятакова, 2020, с. 68–71).

Зміни, які відбулися у Педагогічному університеті імені Комісії Народної Освіти, Вроцлавському та Жешівському університетах, повністю відповідають прийнятим Стратегіям розвитку (*Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do roku 2010; Strategia rozwoju Uniwersytetu Pedagogicznego w latach 2014–2020; Strategia Rozwoju UJ na lata 2014–2020*).

У Програмі розвитку вищої освіти та науки Польщі на 2015–2030 рр., яка є відповіддю на соціальні, економічні та цивілізаційні виклики, що постають перед країною, важливою ціллю є посилення впливу на соціальне, економічне та міжнародне середовище. Збільшення відкритості для іноземних студентів та викладачів також сприяє розвитку інтернаціоналізації в закладах Польщі. Отже, університети намагаються створити умови для мотивації найталановитіших іноземних студентів після навчання працювати в Польщі чи співпрацювати з країною. Польські студенти також повинні мати можливість навчатися у найкращих міжнародних викладачів в престижних академічних центрах за кордоном. Залучення до міжнародної співпраці польських науковців відбувається не лише через публікації, але й через проєкти, стажування та вебінари, які проводять в закордонних центрах та в міжнародних мережах (*Program rozwoju szkolnictwa wyższego i nauki na lata 2015–2030*).

Для розвитку університетів Чеської Республіки пріоритетним є документ “Довгостроковий розвиток освітньої, наукової, дослідницької, мистецької та ін. творчої інноваційної діяльності на 2016–2020 рр.”. Зазначимо, що *інтернаціоналізацію* визначають як “міжнародне середовище університетів”, у якому навчаються студенти з інших країн, викладають запрошені професори, розширюються міжнародні контакти та враховують зарубіжний досвід у підготовці освітніх програм (П'ятакова, 2020, с. 74–75).

У Карловому університеті (UK) з 2015 р. розробляють європейські освітні та наукові програми Erasmus+, Horizont 2020; забезпечують високу якість освітніх програм та зміцнюють міжнародний аспект навчання, також збільшили кількість навчальних програм та курсів іноземними мовами (з урахуванням попиту іноземних абітурієнтів на навчання) та сприяли їхньому просуванню в університеті, що є важливими цілями інтернаціонального розвитку закладу. В університеті спростили умови для отримання подвійних дипломів, для навчання на дворівневих та багатоступеневих міжнародних програмах (*Aktualizace dlouhodobého záměru Univerzity Karlovy pro rok 2015*).

Виконання завдань стратегічного плану дозволило вважати Карловий університет відкритим, інтернаціоналізованим науково-дослідним університетом, у якому абітурієнти зможуть знайти привабливі освітні програми та дисципліни (*Dlouhodobý–strategický záměr UK 2016–2020*).

Окреслимо інструменти, які були задіяні для виконання цієї цілі. Так, для студентів Карлового університету, які навчаються на бакалаврському та дворічному магістерському рівні, а також для навчання в докторантурі, розробили програми іноземними мовами (більшість англійською мовою, а також французькою та німецькою). Викладання навчальних дисциплін іноземними мовами є однією з форм інтернаціоналізації, а також допомагає підвищити рейтинг закладу вищої освіти. Посилене просування іноземних мов у програмі навчання в Карловому університеті пов'язано з виконанням дослідницького проєкту. За цим проєктом в університеті навчаються студенти з таких країн, як Малайзія, Бразилія, Китай та ін. Моніторинг допоміг визначити попит та потреби студентів навчатися на іноземних мовах. Таким чином налагодили співпрацю зі студентами та їхніми асоціаціями, що загалом додало нових стимулів для покращення освітніх програм вивчення іноземних мов (П'ятакова, 2020, с. 76–80).

Сучасний Карловий університет виконує пріоритетні цілі Стратегії розвитку за 2021–2025 рр. та продовжує активно розвивати міжнародну співпрацю з провідними університетами Європи (*Strategický Záměr Univerzity Karlovy na období 2021–2025*).

Головними цілями Західночеського університету (ZČU) також є *інтернаціоналізація та відкритість*. Університет ZČU розробив Довгостроковий план, який орієнтувався на стратегічні документи Міністерства освіти “Довгостроковий розвиток освітньої, наукової, дослідницької, мистецької та ін. творчої інноваційної діяльності на 2016–2020 рр.” та “Європа 2020”. Для Західночеського університету бути відкритим для людей, нових ідей та цінностей – це бути залученим до процесу інтернаціоналізації (*Dlouhodobý záměr ZČU 2016–2020*).

Головними напрямками інтернаціоналізації в ZČU є організація підготовчих курсів, навчання на яких давало змогу іноземним студентам складати міжнародні іспити мови, наприклад, IELTS, TOEIC, Cambridge Exams. Для представників кампаній було організовано також з 2015 року підготовку до TOEIC. Студенти та працівники ZČU залучені до конференцій, на яких презентують свої дослідження іноземними мовами. Студенти мають змогу брати участь у секціях іноземних мов, а також чеської мови як іноземної (П'ятакова, 2020, с. 83–84).

Провідні університети Угорщини розробляють Плани інституційного розвитку. Важливим закладом для розвитку вищої освіти, економіки Угорщини загалом, вважають Будапештський університет (ELTE). Діяльність цього закладу сприяє посиленню міжнародних освітніх та науково-дослідних зв'язків. У Плані інституційного розвитку ELTE визначали завдання університету на міжнародному рівні, з-поміж яких слід наголосити на збільшенні діяльності у міжнародних університетських мережах та регіональ-

ному співробітництві. Університет заключив нові двосторонні міжнародні відносини зі стратегічними партнерами, посилив напрями транскордонної освіти, що підтримало угорську мову та культуру, а підписання спільних дослідницьких проєктів сприяло посиленню науки про угорську мову. Розвитку освітніх галузей, програми яких поширені на факультетах ELTE, створенню нових спеціалізацій також сприяв комплексний документ стратегічного розвитку університету – IFT. (П’ятакова, 2020, с. 85–91).

Головні напрямки інтернаціоналізації ELTE, які визначені у Плані інституційного розвитку, пов’язані з новими освітніми міжнародними програмами та літніми школами як новими формами навчання іноземних студентів. Приділили увагу також викладанню навчальних дисциплін англійською мовою. Важливе місце у процесі інтернаціоналізації Будапештського університету займає участь у проєктах країн, які розвиваються, з-поміж них LERU та CELSA, які є частиною мережі (*Az ELTE Intézményfejlesztési Terve 2016–2020*).

Стратегічними цілями Університету Дебрецена (DE) у контексті інтернаціоналізації слід вважати розвиток освіти угорців, які проживають у Карпатському регіоні. Університет надає свою навчальну базу, розширює дистанційне навчання, створює нові магістерські та докторантські освітні програми, сформував викладацький колектив для навчання; залучений до проведення тендерів та досліджень; створив філіали, заклади освіти на Закарпатті тощо. Досягнення цілей сприяло розвитку угорської вищої освіти Карпатського басейну та забезпечило доступ всього Угорського Карпатського басейну до якісної транскордонної угорської освіти. В університеті професійна підготовка здійснюється за подвійними спеціальностями. Для цього розробили освітні програми, запровадили нові курси для розвитку професійного та безперервного навчання (навчання протягом життя). Для розширення контингенту з-поміж зарубіжних студентів, створення сприятливих умов для навчання збільшили освітні програми та навчальні дисципліни, які викладають англійською та іншими іноземними мовами. На ці програми запрошують гостей лекторів з провідних європейських університетів (*Mission Statement of the University of Debrecen*).

Словацька Республіка пізніше від своїх європейських країн-сусідів вступила до ЄС, тому завдання освіти, які є першочерговими для розвитку країни загалом, представлені у довгострокових планах на десять років, з 2014 по 2024 рр. Завдання, які стоять перед освітою Словацької Республіки, сформульовані у стратегічних документах, прийнятих Євросоюзом, Болонською реформою, а також документах про вищу освіту (П’ятакова, 2020, с. 91–95).

Один з найстаріших університетів країни – Університет Коменського у Братиславі, пріоритетними цілями визначає й міжнародні зв’язки, оскільки такий напрям розвитку сприятиме збільшенню закладу як дослідницького центру Словаччини, як відомого партнера у загальноєвропейській га-

лузі вищої освіти і науки (*Dlouhodobý záměr rozvoje Univerzity Komenského v Bratislave na obdobie 2014 – 2024*, s. 5).

Університет Коменського, виконуючи роль *шанованого партнера у загальноєвропейському регіоні вищої освіти*, впродовж останніх десяти років розширив можливості для працівників закладу обирати міжнародні освітні програми; сприяє просуванню можливостей для навчання не тільки в *Університеті Коменського*, але й за програмами мобільності. Для іноземних студентів як на рівні бакалавра, так і магістра, було створено умови для навчання на програмах іноземними мовами, зокрема, англійською мовою. В університеті Коменського популярними з-поміж магістрантів та докторантів є спільні освітні програми з відомими університетами Європи. Для працівників, магістрантів, докторантів університету чеське академічне середовище пропонує широкі можливості членства у Європейській асоціації університетів, UNICA, Конференції ректорів Дунаю, що сприяє розвитку міжнародних зв'язків (*Dlouhodobý záměr rozvoje Univerzity Komenského v Bratislave na obdobie 2014 – 2024*).

Можемо констатувати, що формулювання цілей інтернаціоналізації, умов та інструментів їхньої реалізації у згаданих університетах співпадає як зі стратегіями розвитку, так і з освітніми цілями, які ставить перед собою кожний навчальний заклад Польщі, Угорщини, Чеської Республіки та Словачької Республіки.

Розглянемо стратегічні цілі інтернаціоналізації головного навчального закладу і дослідницького інституту Австрії – University of Natural Resources and Life Sciences (BOKU). Цей заклад носить почесне звання Університету Життя (або Alma Mater Viridis). Основна ідея Стратегії інтернаціоналізації BOKU за 2020–2025 рр. – бути одним із провідних університетів Європи у сфері сталого розвитку, який об'єднує природничі, технічні та соціально-економічні науки. Оскільки інтернаціоналізація є ключовою частиною розвитку BOKU, університет намагається впливати на глобальні проблеми, такі як зміни клімату, продовольча безпека та сталий розвиток. Головними цілями стратегії інтернаціоналізації BOKU є такі:

- глобальна інтеграція – включення міжнародного підходу в навчання, дослідження та обмін знаннями;
- формування міжнародного середовища – створення відкритого кампусу, у якому разом можуть працювати студенти та викладачі з різних країн;
- контроль якості міжнародної діяльності – регулярний моніторинг ефективності міжнародних програм через кількісні та якісні показники.

У Стратегії інтернаціоналізації BOKU виокремили шість тематичних напрямів: управління екосистемами та біорізноманіття; аграрне виробництво та харчові науки; відновлювані ресурси та нові технології; біотехнологія;

ландшафти, вода, довкілля та інфраструктура; соціальна динаміка та управління ресурсами. Вільною декларацією зацікавленості двох установ став Меморандум про взаєморозуміння, у якому запланували організацію співпраці в майбутньому.

З 2015 року географічними пріоритетами Стратегії інтернаціоналізації BOKU є Східна та Південно-Східна Європа (Чехія, Угорщина, Словаччина, Польща, Словенія, Румунія, Туреччина, Хорватія, Косово); Південно-Східна Азія; Китай, Гімалайський регіон; Центральна Азія; Східна Африка; Центральна та Південна Америка. Співпраця з ELLS, ICA, EURASIA Pazifik-Net, ASEAN-UNET залишається пріоритетним напрямком міжнародної діяльності BOKU (Projekte hydraulic-engineering-laboratory of the university of natural resources and life sciences).

Університет є членом Євроліги наук про життя (ELLS), Академічного впливу ООН (UNAI), Ініціативи європейських університетів (EPICUR), Австрійсько-африканської дослідницької мережі (Africa UniNet), Альянсу стійких університетів (ANU) та багатьох інших міжнародних організацій. Також університет BOKU є частиною Європейського дослідницького простору (ERA), розвиває партнерства через такі ініціативи, як EPICUR European University та European Bioeconomy University (EBU). Студенти мають доступ до міжнародних програм обміну (ERASMUS+, спільні магістерські та докторські програми), що дає можливість отримати подвійний диплом та стажуватися у провідних університетах світу; можуть працювати над магістерськими та докторськими дисертаціями у міжнародних дослідницьких групах (World Reputation Rankings 2025: top universities by prestige).

З 2021 року активізовано План мовної політики: двомовність (англійська як друга робоча мова BOKU); розширено кількість курсів англійською мовою на бакалавраті, магістратурі та PhD-програмах; мовна підготовка студентів та персоналу BOKU підтримує концепцію "Multilingual BOKU", де всі студенти повинні знати дві мови; організація безкоштовних курсів німецької та англійської мови для студентів і працівників; підтримка міжнародної академічної мобільності через програми ERASMUS+, подвійні дипломи та програми стажувань; мовна підтримка міжнародних досліджень BOKU сприяє публікації наукових статей англійською мовою, щоб розширити доступність досліджень (BOKU University. *Internationale Strategie*).

Можемо підсумувати, що у сучасному європейському освітньому просторі інтернаціоналізація є стратегією розвитку всіх закладів вищої школи.

Предметом нашого дослідження є й стратегії інтернаціоналізації провідних університетів України. Відмітимо, що ще з 2011 по 2020 рр. у вітчизняній вищій школі з-поміж завдань з впровадження державних стандартів освіти нового покоління, національної системи кваліфікацій, інформатизації та

комп'ютеризації освітнього процесу, акцентували й на необхідності розвивати зв'язки з провідними університетами Європи, як напрям європеїзації.

Так, для Київського національного університету імені Тараса Шевченка важливим завданням є інтеграція з навчальними закладами різних рівнів; участь Університету в програмах академічної мобільності; забезпечення вільного багатоканального доступу до світових освітніх та наукових ресурсів через мережу Інтернет в усіх навчальних корпусах закладу (*Програма розвитку Київського університету імені Т. Шевченка*, с. 4–5).

Процес інтернаціоналізації національного університету Києво-Могилянська Академія пов'язаний з налагодженням співпраці з центрами україністики, які існують в Європі та створення умов для вивчення Східної Європи. В університеті розгорнули роботу щодо залучення студентів, аспірантів, працівників до програм академічної мобільності. Це сприяє збільшенню учасників академічних програм, а також посилює роль міжнародного обміну в освітній діяльності: визнання кредитів, оцінок, які були отримані в зарубіжних університетах, отримання подвійного диплому тощо (*Стратегія 2025 НАУКМА*).

Відповідає сучасним світовим стандартам якості також Харківський університет імені В. Н. Каразіна. Цей вітчизняний заклад, відомий у світовій освітній спільноті своєю репутацією як університет, інтегрований у міжнародне співтовариство вищої школи. Університет залучений до двостороннього та багатостороннього міжнародного партнерства, що поширює його авторитет з-поміж іноземних студентів і аспірантів (*Стратегія 2019–2025 рр. Харківського університету імені В. Н. Каразіна*).

Особливостями інтернаціонального розвитку Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка насамперед є удосконалення та оновлення освітніх планів і програм підготовки бакалаврів і магістрів, які відповідають стандартизації вищої освіти, враховують інноваційний підхід, зміни у кваліфікації випускників тощо (*Стратегічний план розвитку ТНПУ*).

Головною метою Концепції стратегічного розвитку Вінницького педагогічного університету імені М. Коцюбинського за 2016–2021 рр. було впровадження в освітній процес інноваційних технологій та методів навчання. В університеті для організації наукових досліджень та інтеграції освітньої та наукової діяльності активно впровадили інноваційну інфраструктуру. Розроблена і впроваджена система мотивації та адекватного оцінювання інноваційної та дослідницької діяльності науково-педагогічних працівників сприяла підвищенню статусу університету (*Концепція стратегічного розвитку Вінницького державного університету імені М. Коцюбинського 2016–2021 рр.*).

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка стратегічними цілями свого розвитку вважає надання освітніх послуг, які би

відповідали європейським вимогам до якості підготовки фахівців та вимогам ринку праці. Університет активно співпрацює з провідними вітчизняними й зарубіжними вищими закладами в галузі освіти, науки, інноваційних та інформаційних технологій, установами та підприємствами. Для виконання поставлених цілей в університеті створили спільні сертифіковані програми підготовки фахівців, узгодили зміст навчальних програм, а також започаткували програму подвійних дипломів. Безумовно, актуальною є і участь студентів та наукових працівників у програмах академічної мобільності, тому у закладі підтримують стажування у провідних зарубіжних освітніх університетах (*Концепції розвитку Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка на 2013–2020*).

Для виконання завдань з інтернаціоналізації у Маріупольському державному педагогічному університеті імені В. Сухомлинського було також створено умови для впровадження європейських стандартів. Зміни в управлінні університетом, його структурі, змісті освітніх програм, впровадженні інновацій та технологій дистанційного навчання в освітній процес повинні були забезпечити збереження культурних традицій України (*Стратегічний план розвитку 2016-2020 року Маріупольського державного педагогічного університету імені В. Сухомлинського*).

Підсумуємо вище сказане. Провідні університети України також працюють за стратегічними планами, розробленими на 5–10 років. Головними завданнями сьогодення є розвиток міжнародних зв'язків, наближення вітчизняних освітніх програм до рівня програм підготовки студентів провідних університетів Європи, розширення можливостей для участі у програмах мобільності тощо. Інтернаціоналізацію української вищої освіти вважаємо головним чинником для інтеграції освітніх систем у світовий і європейський освітній простір вищої освіти; для розвитку міжкультурних зв'язків, партнерських стосунків як між державами, так і між суб'єктами освітньої і наукової діяльності; для підвищення якості вітчизняної освіти і наукових досліджень до світового рівня (Нітенко, 2015).

Погоджуємося з дослідниками, що інтернаціоналізація освіти спрямована на інтеграцію міжнародної складової у вітчизняні наукові дослідження, громадську діяльність, освітні послуги закладів вищої освіти. Процес інтернаціоналізації також пов'язаний з експортом освітніх послуг та досягненнями національної науки (*Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні: методичні рекомендації*, 2016).

Ґрунтовний аналіз довгострокових планів розвитку та стратегій провідних європейських та вітчизняних університетів дозволив виокремити зовнішні та внутрішні напрями інтернаціоналізації вищої освіти. *Зовнішній напрям* характеризуємо міжнародною науково-технічною співпрацею, яку регламентує законодавство Європи та України, міжнародні та міждержавні

угоди. До зовнішніх форм інтернаціоналізації віднесемо спільні наукові проекти та програми; проведення спільних дослідження із використанням унікального експериментального обладнання, у якому беруть участь партнери закладу; організування та проведення міжнародних конференцій з подальшою публікацією результатів спільних досліджень; запрошення учених з університетів-партнерів для читання лекцій, участь молодих учених і студентів у літніх/зимових міжнародних школах, залучення до роботи в журі конкурсів; участь у програмах академічної мобільності студентів, науковців і викладачів.

До внутрішнього напряму відносимо організацію та проведення міжнародних наукових, освітніх, культурних заходів, впровадження світових стандартів, інтернаціоналізацію навчальних курсів, розвиток та впровадження міжкультурних програм навчання, розвиток навичок міжкультурного спілкування.

Прокоментуємо особливості процесу інтернаціоналізації на прикладі одного з найстаріших Університетів Європи та України, зокрема, Львівського національного університету імені Івана Франка.

Львівський університет імені Івана Франка (ЛНУ) у 2015–2020 рр. працював за цілями Стратегії розвитку, виконуючи які спромігся досягти найвищих світових стандартів у наукових дослідженнях; забезпечував високу якість освітнього процесу. За цей період, відповідно своїй третій місії, посилював роль університету в суспільстві та сприяв інтеграції спільноти у світовий освітній та науковий простір (П'ятакова, 2020, с. 217).

Важливим є досягнення ЛНУ у виконанні завдань інтернаціоналізації за 2022–2024 рр. у період повномасштабного вторгнення. Саме у цей складний для вітчизняної освіти час Університет вибудовує стратегію розвитку міжнародних зав'язків з постійними партнерами, активно проваджує міжнародну діяльність, поглиблює міжнародну співпрацю та заключає нові угоди, з урахуванням воєнних обставин та обмежень. Станом на грудень 2024 року в Університеті активно діють 297 угод із міжнародними партнерами з 49 країн світу, зазначимо, що 40 угод заключено з польськими партнерами.

Мета закордонних поїздок науково-педагогічних працівників Університету пов'язана як з науковим стажуванням, проведенням дослідження, участю в програмах, проектах, так і з читанням лекцій, виступами на конференціях, семінарах, форумах, конгресах тощо.

Для інтернаціоналізації закладу, а також для підняття його міжнародного рейтингу важливим є активна участь викладачів та студентів у програмах мобільності. Так, на програми Еразмус+ на навчання, науково-дослідну роботу, для участі в проектах і програмах, конференціях, семінарах, літніх

і зимових школах, а також для проходження практики, стажування Львівський університет скерував викладачів (89) та здобувачів освіти (459).

В Університеті навіть в умовах воєнних дій працюють викладачі зі Швеції, Німеччини, Австрії, Іспанії, Словенії, США, Великої Британії, Японії, які проводять заняття (дистанційно) зі студентами факультетів міжнародних відносин, іноземних мов, культури і мистецтв, педагогічної освіти та філологічного факультету.

З-поміж проєктів, які успішно завершені у 2023 році, відмітимо проєкт «Модернізація магістерських програм для майбутніх суддів, прокурорів, слідчих з урахуванням європейських стандартів з прав людини» (юридичний факультет). Для виконання проєкту до нашого університету долучилися і зарубіжні партнери: Грацький університет імені Карла і Франца (Австрія, координатор), Потсдамський університет (Німеччина), Університет Екс-Марсель (Франція), Університет м. Рієки (Хорватія), Вільнюський університет (Литва).

Львівський університет є координатором та успішно реалізує проєкт «Центри сертифікації викладачів університетів: інноваційний підхід до просування вищої якості викладання (UTTERLY)» в партнерстві з такими зарубіжними освітніми і науковими інституціями, як Університет Версаль-Сен-Кантен-ан-Івл (Франція), Байройтський університет (Німеччина), Університет Вітаутаса Великого (Литва), Вроцлавська політехніка (Польща).

Команда з нашого університету спільно з Нідерландською бізнес-академією (Нідерланди, координатор), Хульгренською консультацією зі сталості (Нідерланди), Східнобаварським технічним університетом Амберг Вайден (Німеччина), Університетом Фоджа (Італія), Університетом імені Миколаса Ромеріса (Литва) та українськими партнерами виконала проєкт «Адаптація та інтеграція іноземних студентів International Students Adaptation and Integration (INTERADIS)». Крім того, за результатами нового відбору проєктних заявок ми отримали грантову підтримку від Європейської Комісії на реалізацію ще 4 проєктів. Зазначимо проєкт у межах особливої програми Європейської Комісії на підтримку української вищої освіти – «DigiUni: Цифровий університет – відкрита українська ініціатива».

Важливо назвати ще один з проєктів, бенефіціаром якого є Університет, – це «NEXT: Цифрова трансформація для підтримки працівників нового покоління», координатором якого є Словацький технічний університет у Братиславі, а партнерами – Дублінський міський університет (Ірландія), Чеська технічна вища школа у Празі, Фахова вища школа у Каринтії (Австрія), Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Національний університет «Одеська політехніка», Черкаський державний технологічний університет, компанія «ATOS IT SOLUTIONS AND SERVICES SRO», компанія «Accenture, s.r.o.».

Львівський університет є активним учасником проєктів Жана Моне. Проєкти Жана Моне активізують євроінтеграційний дискурс, сприяють досконалості євроінтеграційних студій, залучають заклади вищої освіти до дослідження євроінтеграційних процесів та поширюють ідеї об'єднаної Європи. Завдяки проєкту «Центр Досконалості імені Жана Моне “Західноукраїнський дослідницький центр з європейських студій”» створили та забезпечили діяльність унікального дослідницького центру як незалежної мультидисциплінарної освітньої і наукової платформи для академічного супроводу до застосування українських суспільних, правових і підприємницьких практик до стандартів ЄС. Успішно завершили проєкт «Єднаючи Європу на периферії», який вивчав особливості навчання, викладання, дослідження та реалізації європейської інтеграції в Туреччині, Румунії, Косово, Грузії та Україні.

Станом на 2025 рік в Університеті триває реалізація проєкту «Спільні політики ЄС: стратегії узгодження для України». Метою цього проєкту є створення платформи для обговорення теоретичних і практичних проблем упровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в Україні, зокрема щодо узгодження української політики з моделями та практиками врядування ЄС у сферах міграції, освіти, регіонального розвитку і згуртованості, соціальних питань та ін. Задля поглиблення знань з тематики креативних індустрій реалізують проєкт осінніх шкіл із використанням досвіду ЄС для студентів, викладачів та громадськості. Проєкт сприяє формуванню контингенту конкурентоспроможних фахівців у креативній та культурній сферах, які будуть затребувані українським та європейським ринками праці (Центр міжнародної співпраці).

За період 2021–2025 рр. Львівський університет імені Івана Франка у новій Стратегії розвитку поставив за мету збільшити кількість учасників освітнього процесу, які зможуть долучитися до програм міжнародної академічної мобільності (до 400). Університет спрямовує на міжнародні стажування наукових та науково-педагогічних працівників та запланував довести їхню кількість до 180. Важливим завданням закладу є підписання нових договорів про співпрацю із закордонними партнерами та збільшення їх до 250. Планують збільшити кількість й освітніх та наукових міжнародних проєктів і грантів, а також довести обсяг їхнього фінансування до 45; планують збільшити кількість студентів-іноземців до 700. Для інтернаціоналізації нашого університету потрібно залучати викладачів і представників закордонних установ до освітнього процесу й проведення публічних лекцій, заплановано до 120 (*Стратегія розвитку Львівського університету імені Івана Франка 2021–2025*).

У Львівському університеті імені Івана Франка впроваджують подвійні дипломи разом із партнерськими закладами вищої освіти, зокрема на магістерському і PhD рівнях заплановано ввести 10 спільних освітніх програм.

Науково-педагогічний колектив університету працює над акредитацією шести освітніх програм Університету міжнародними інституціями тощо.

Висновки. Отже, підводячи підсумки щодо розвитку інтернаціоналізації вітчизняної вищої школи, слід окреслити сучасні проблеми цього процесу. Безумовно, виконуючи завдання інтернаціоналізації, Львівський університет, як і всі вітчизняні університети, відчуває певні виклики. Головним ризиком розвитку процесу інтернаціоналізації, виконання завдань, поставлених перед Університетом, вважаємо агресію росії з 2014 року. Повномасштабне вторгнення призвело до зменшення участі у стажуваннях лекторів з провідних університетів світу. У 2023 році більшість іноземних студентів ЛНУ відмовилася від навчання на рівні бакалаврату на вітчизняних освітніх програмах. Університети-партнери не підтримали також проведення практик своїх студентів, що прописано в угодах з університетами Польщі, Чехії, Словаччини.

Зменшилася кількість іноземних студентів, які навчалися в Центрі міжнародної підготовки при Інституті післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки, більшість з них перейшла на дистанційну форму навчання.

Повномасштабна війна є ризиком для участі закордонних закладів вищої освіти у програмах мобілізації, які пропонують українські університети. Частково зупинився процес визнання університетських дипломів, спеціалізацій та оцінок, розвитку міжнародних форм оцінки якості, питаннях міжнародної акредитації.

Ризиком впровадження нових напрямів і форм інтернаціоналізації вважаємо і недостатнє фінансування вищої освіти з боку держави: незначні освітні субвенції, недостатнє забезпечення засобами ІКТ, фінансова затримка.

Відчутною є й недостатня підтримка з боку держави щодо інновацій у діяльності вищих закладів освіти. На активізацію процесу інтернаціоналізації впливає також низький рівень поінформованості науково-педагогічних працівників України щодо реалій та особистісних перспектив цього процесу; низький рівень володіння англійською мовою, пасивність, стереотипність мислення як з-поміж педагогів, так і керівників закладів. Проте, вітчизняні університети, враховуючи всі сучасні ризики та виклики, продовжують виконувати завдання інтернаціоналізації, які заплановані в доктринах розвитку за 2021–2025 рр., що сприяє пошуку нових напрямів та форм інтернаціоналізації, вивченню та імплементації досвіду провідних університетів Європи.

References

- Knight, J. (2008). Internationalization: A Decade of Changes and Challenges. *International Higher Education*, 50, 6–7.

De Wit, H. (2013). Rethinking the concept of internationalisation. In: Stiasny M. & Gore T. (Eds.). *Going Global: Identifying Trends and Drivers of International Education* (pp. 213–218). London: Emerald Group Publishing.

Uchwała nr 100/2013 Senatu UWr z dnia 26.06.2013 r. w sprawie strategii rozwoju Uniwersytetu Wrocławskiego na lata 2013–2020. URL: pdf1.34s.

П'ятакова, Г. (2020). *Тенденції дидактичної підготовки магістрів-філологів в університетах країн Вишеградської групи: монографія.* Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка [Pyatakova, H. (2020). *Tendentsiyi dydaktychnoyi pidhotovky mahistriv filolohichnykh spetsial'nostey v universytetakh krayin Vyshegrads'koyi hrupy: monohrafiya.* L'viv: Vydav. tsentr LNU im. Ivana Franka].

Strategia rozwoju Uniwersytetu Wroclawskiego na lata 2021–2030. <https://uwr.edu.pl/o-universytecie/misja-i-strategia/strategia/>.

Strategia rozwoju UJ na lata 2014–2020. <https://www.uj.edu.pl/universytet-z.../strategia-rozwoju>.

Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do roku 2010. URL: https://www.mimuw.edu.pl/~sjack/usw/strat_pliki/strategia.htm.

Strategia rozwoju Uniwersytetu Pedagogicznego w latach 2014–2020. Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej. <https://www.up.krakow.pl/universytet/strategia-rozwoju>.

Program rozwoju szkolnictwa wyższego i nauki na lata 2015–2030. <https://dn.po.edu.pl/index.php/program-rozwoju-szkolnictwa-wyzszego-i-nauki-na-lata-2015-2030>.

Aktualizace dlouhodobieho zamieru Univerzity Karlovy pro rok 2015. <https://www.cuni.cz/https://www.cuni.cz/UK-4511.html>.

Strategicky zamer univerzity Karlovy na obdobi 2021–2025. https://cuni.cz/UK-11185-version1-sz_uk_2021_2025_final.pdf.

Dlouhodobý záměr ZCU 2016–2020. URL: <http://www.zcu.cz/export/sites/zcu/pracoviste/str/strategicke-dokumenty/dlouhodoby-zamer-2016-2020.pdf>.73.

Az ELTE Intézményfejlesztési Terve 2016–2020. https://www.elte.hu/file/ELTE_IFT_2016-2020.pdf.

Mission Statement of the University of Debrecen. <https://unideb.hu/en/node/1096>, p.17–26.

Dlouhodobý zámer rozvoja Univerzity Komenského v Bratislave na obdobie 2014–2024. <https://uniba.sk/o-univerzite/rektorat-uk/oddelenie-strategii-a-analyz-osa/strategia>.

Projekte hydraulic-engineering-laboratory of the university of natural resources and life sciences. <https://www.atp.ag/en/projekte/hydraulic-engineering-laboratory-of-the-university-of-natural-resources-and-life-sciences-vienna-boku-vienna>.

- World Reputation Rankings 2025: top universities by prestige.* https://www.timeshighereducation.com/world-reputation-rankings#!length/25/locations/AUT/sort_by/name/sort_order/desc.
- BOKU University. Internationale Strategie.* <https://boku.ac.at/en/international/themen/internationale-kooperationen/internationale-strategie/i-a-uebersicht-ueber-die-verschiedenen-arten-von-koo>.
- Програма розвитку Київського університету імені Т. Шевченка.* [Prohrama rozvytku Kyivs'koho universytetu imeni T. Shevchenka. Program_ Univ.2020.pdf.Foxit-Reader.
- Стратегія 2025 НаУКМА.* [Strategiia 2025 NaUKMA]. [strategiya-2025.pdf](#) 15c.
- Стратегія 2019–2025 рр. Харківського університету імені В. Н. Каразіна.* [Strategiya 2019–2025 rr. Kharkivs'koho universytetu imeni V. N. Karazina]. [proekt-strategii.pdf](#)-Foxit Reader. 41c.
- Стратегічний план розвитку ТНПУ.* [Strategichnyj plan rozvytku TNPU]. URL: [Strategichnyj_plan_rozvytku_TNPU.pdf](#). -Foxit Reader.
- Концепція стратегічного розвитку Вінницького державного університету імені М. Коцюбинського на 2016–2021 рр.* [Kontseptsiya strategichnoho rozvytku Vinnyts'koho derzhavnoho universytetu imeni M. Kotsyubyns'koho 2016–2021 rr.]. [nstrov.pdf](#). -Foxit Reader. 15 c.
- Концепції розвитку Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка на 2013–2020 рр.* [Kontseptsii rozvytku Kam'yanets'-Podil's'koho natsional'noho universytetu imeni Ivana Ogiyenka na 2013–2020]. [Zatverdzhena_konchep.pdf](#) - Foxit Reader. 24c.
- Стратегічний план розвитку 2016–2020 рр. Маріупольського педагогічного університету імені В. Сухомлинського.* [Strategichnyy plan rozvytku 2016-2020 rr. Mariupol's'koho derzhavnoho pedagogichnoho universytetu imeni V. Sukhomlyns'koho]. http://mdu.in.ua/index/jakist_osvity/0-121.
- Нітенко, О.В. (2015). Інтернаціоналізація вищої освіти як фактор розвитку. *Освітологічний дискурс*, 2, 10, с. 205–216. [Nitenko, O.V., (2015). Internatsionalizatsiya vyshchoyi osvity yak faktor rozvytku universytetu. *Osvitologichnyy dyskurs*, 2, 205–215].
- Горбунова, Л., Дебич, М., Зінченко, В., Сікорська, І., Степаненко, І., Шипко, О. (2016). *Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні: методичні рекомендації*. Київ: ІВО НАПН України, [Horbunova, L., Debych, M., Zinchenko, V., Sikors'ka, I., Stepanenko, I., Shypko, O. (2016). Internatsionalizatsiya vyshchoyi osvity v Ukrayini: metodychni rekomendatsiyi. Kyiv.: IVO NAPN Ukrayiny].
- Центр міжнародної співпраці.* [Tsentr mizhnarodnoyi spivpratsi]. <https://international.lnu.edu.ua/international-partners-and-agreements/partner-universities>.

Стратегії розвитку Львівського університету імені Івана Франка 2021–2025. [Strategiyyi rozvytku L'vivs'koho universytetu imeni Ivana Franka 2021–2025]. <https://lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/03/strategy-2021-2025.pdf>.

Internationalization of higher education as a development strategy of leading universities in Europe and Ukraine

Abstract

The article examines the internationalization of higher education as a priority goal of the educational space of leading European universities. Long-term plans as development strategies of universities in Poland, the Czech Republic, Hungary, Slovakia, and Austria are analyzed.

For Ukrainian higher education institutions, fulfilling internationalization objectives is a crucial step toward reform and enhancing the quality of education to match the standards of leading European universities. It has been proven that over the past ten years, leading universities in Ukraine have also prioritized the development of international relations in their development doctrines.

External and internal forms of internationalization are distinguished. We believe that external forms include international scientific and technical cooperation, which is regulated by the legislation of Europe and Ukraine, international and intergovernmental agreements, joint scientific projects and programs, as well as research using unique experimental equipment; organization and holding of conferences, publication of joint research results; guest lectures by leading foreign scientists; academic mobility of students, scientists and teachers, etc.

Internal forms are, first of all, the organization and holding of international scientific, educational, and cultural events, the implementation of global standards, the internationalization of training courses, the development and implementation of intercultural training programs, and the development of intercultural communication skills.

The features of the internationalization process are analyzed using the example of one of the oldest institutions in Ukraine - the Ivan Franko National University of Lviv.

We summarized the main challenges of implementing international ties in domestic universities. We identified the main risks of the development of internationalization of Ukrainian higher education institutions in the period 2022–2025, which is associated with a full-scale invasion.

Keywords: internationalization, European universities, higher education in Ukraine.

Internacjonalizacja szkolnictwa wyższego jako strategia rozwoju wiodących uniwersytetów w Europie i na Ukrainie

Streszczenie

Artykuł analizuje internacjonalizację szkolnictwa wyższego jako priorytetowy cel przestrzeni edukacyjnej wiodących uniwersytetów europejskich. Przedmiotem analizy są długoterminowe plany rozwoju uniwersytetów w Polsce, Czechach, na Węgrzech, Słowacji i w Austrii.

Dla ukraińskich instytucji szkolnictwa wyższego realizacja celów związanych z internacjonalizacją jest kluczowym krokiem w kierunku reformy i poprawy jakości kształcenia, aby dorównać standardom wiodących uniwersytetów europejskich. Udowodniono, że w ciągu ostatnich dziesięciu lat wiodące uniwersytety na Ukrainie również nadały priorytet rozwojowi stosunków międzynarodowych w swoich doktrynach rozwoju.

Rozróżnia się zewnętrzne i wewnętrzne formy internacjonalizacji. Uważamy, że formy zewnętrzne obejmują międzynarodową współpracę naukową i techniczną, która jest regulowana przez ustawodawstwo europejskie i ukraińskie, umowy międzynarodowe i międzyrządowe, wspólne projekty i programy naukowe, a także badania z wykorzystaniem unikalnego sprzętu eksperymentalnego; organizację i prowadzenie konferencji, publikację wspólnych wyników badań; wykłady gościnne czołowych naukowców zagranicznych; mobilność akademicką studentów, naukowców i nauczycieli, itp.

Formy wewnętrzne to przede wszystkim organizacja i prowadzenie międzynarodowych wydarzeń naukowych, edukacyjnych i kulturalnych, wdrażanie globalnych standardów, umiędzynarodowienie szkoleń, opracowywanie i wdrażanie programów szkoleń międzykulturowych oraz rozwijanie umiejętności komunikacji międzykulturowej.

Cechy procesu internacjonalizacji analizuje się na przykładzie jednej z najstarszych instytucji na Ukrainie – Narodowego Uniwersytetu im. Iwana Franki we Lwowie.

Podsumowaliśmy główne wyzwania związane z wdrażaniem powiązań międzynarodowych na krajowych uniwersytetach. Zidentyfikowaliśmy główne zagrożenia dla rozwoju internacjonalizacji ukraińskich instytucji szkolnictwa wyższego w latach 2022–2025, które są związane z inwazją na pełną skalę.

Słowa kluczowe: internacjonalizacja, europejskie uniwersytety, szkolnictwo wyższe na Ukrainie.